

Naplaćeni i nenaplaćeni porezi u Hrvatskoj i Europskoj uniji

MIHAELA BRONIĆ Institut za javne financije

Nenaplaćeni porezi u Hrvatskoj posljednjih godina značajnije rastu, pa ih je potrebno uključiti u analize, radi preciznije usporedbe s porezima u EU. Osim toga, Hrvatska ima značajan deficit i visoki javni dug, pa joj je neophodna fiskalna konsolidacija. Državne rashode je trenutno teško smanjivati, a prihodi su prilično neizvjesni. Premda se očekuje dovršetak pregovora s EU, uz velike investicijske projekte i bogatu turističku sezonu, zemlja je i dalje suočena sa značajnom nezaposlenošću i nelikvidnošću zbog čega se državni proračun možda neće puniti u skladu s očekivanjima. Zbog toga bi Ministarstvo financija moralo posebnu pozornost posvetiti što boljem prikupljanju državnih prihoda uključujući i nenaplaćene poreze.

Cilj rada je na temelju najnovijih podataka MMF-a usporediti ukupan porezni teret u Hrvatskoj i u EU u razdoblju od 2000-09, analizirati sličnosti i razlike u poreznoj strukturi Hrvatske i EU-a, te prikazati iznos nenaplaćenih poreza u Hrvatskoj.

1. UKUPAN POREZNI TERET

Prema dostupnim podacima, ukupan porezni teret u Hrvatskoj, odnosno udio svih poreza i doprinosa u BDP-u, od 2000-09. bio je malo niži od prosjeka EU-27, te malo viši od prosjeka EU-12 (grafikon 1).¹ Ta usporedba, međutim, nije objektivna, jer se u Hrvatskoj porezi prikazuju isključivo u trenutku naplate (gotovinsko načelo), a u većini država EU-a prikazuju se čim nastanu, bez obzira jesu li

¹ EU-12 čine Cipar, Bugarska, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Mađarska, Poljska, Rumunjska, Slovačka, Slovenija i Malta, a EU-27 su sve članice Europske unije.

naplaćeni (obračunsko načelo).² To znači da u podacima za Hrvatsku nisu prikazani nenaplaćeni porezi, a u podacima za EU jesu, te da bi ukupan porezni teret u Hrvatskoj bio nešto viši od prikazanog u grafikonu 1, kada bi se porezi prikazivali na isti način.

2. POREZNA STRUKTURA

Važan element usporedbe poreza u EU i Hrvatskoj je i struktura poreza (udio određene vrste poreza u ukupnim poreznim prihodima). Struktura ukupnih poreznih prihoda u Hrvatskoj značajnije se razlikuje od prosjeka EU-27 i nešto manje od prosjeka EU-12 (grafikon 2). Svugdje dominiraju doprinosi, ali je u Hrvatskoj i EU-12 snažnije izraženo oporezivanje potrošnje (uglavnom PDV-om), a u zemljama EU-27 oporezivanje dohotka.

Važno je napomenuti i da je u razdoblju od 2000-09. udio prihoda od poreza na potrošnju (PDV, trošarine i ostali porezi na potrošnju), u ukupnim poreznim prihodima u EU-27 rastao, dok se u Hrvatskoj smanjivao (grafikon 3).

3. NENAPLAĆENI POREZI

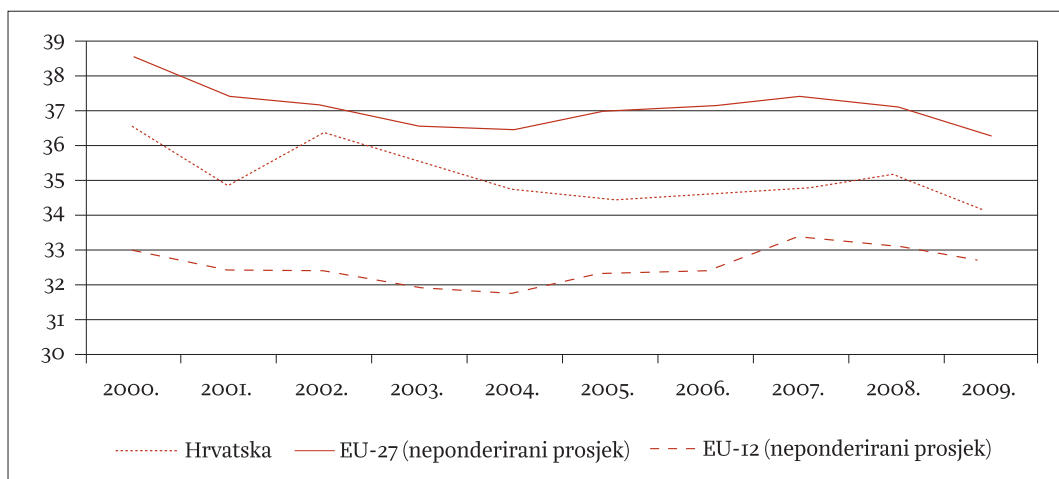
Prema dostupnim podacima, ukupno (kumulativno) nenaplaćeni porezi³ u Hrvatskoj 2010. iznosili su oko 12 mlrd. kuna, a ukupno nenaplaćeni doprinosi oko 2 mlrd. kuna (grafikon 4). To je oko 13% od ukupno naplaćenih poreza i doprinosa u 2010. Budući da prema Općem poreznom za-

² U zemljama EU-a samo se u Bugarskoj, Češkoj i Sloveniji porezi i doprinosi prikazuju prema gotovinskom načelu (IMF, 2011).

³ Ovdje su prikazani samo nenaplaćeni porezi i doprinosi za koje je Porezna uprava pokrenula postupak ovrhe, a ne i oni za koje taj postupak nije pokrenut.

Grafikon 1.

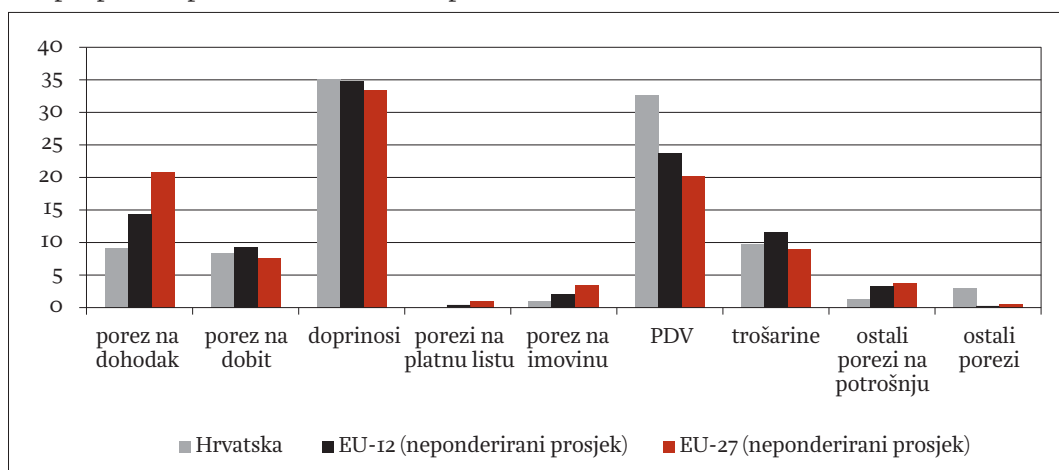
Ukupni porezi i doprinosi konsolidirane opće države (% BDP-a, tekuće cijene)

Izvor: obrada autorice na temelju podataka MMF-a (2011)

Grafikon 2.

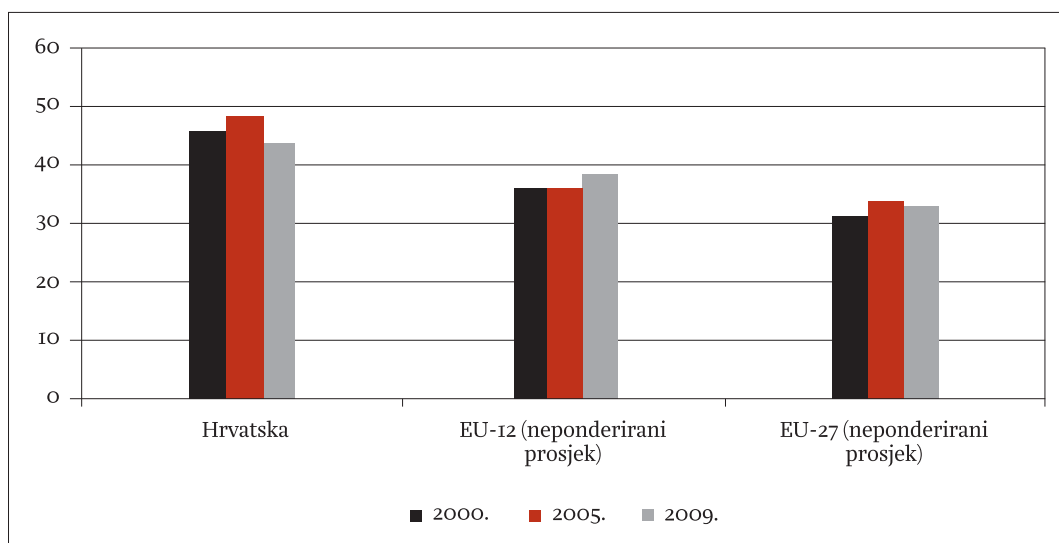
Ukupni porezni prihodi konsolidirane opće države, 2009. (u %)

Izvor: obrada autorice na temelju podatka MMF-a (2011)

Grafikon 3.

Porezi na potrošnju u ukupnim poreznim prihodima konsolidirane opće države (u %)

Izvor: obrada autorice na temelju podatka MMF-a (2011)

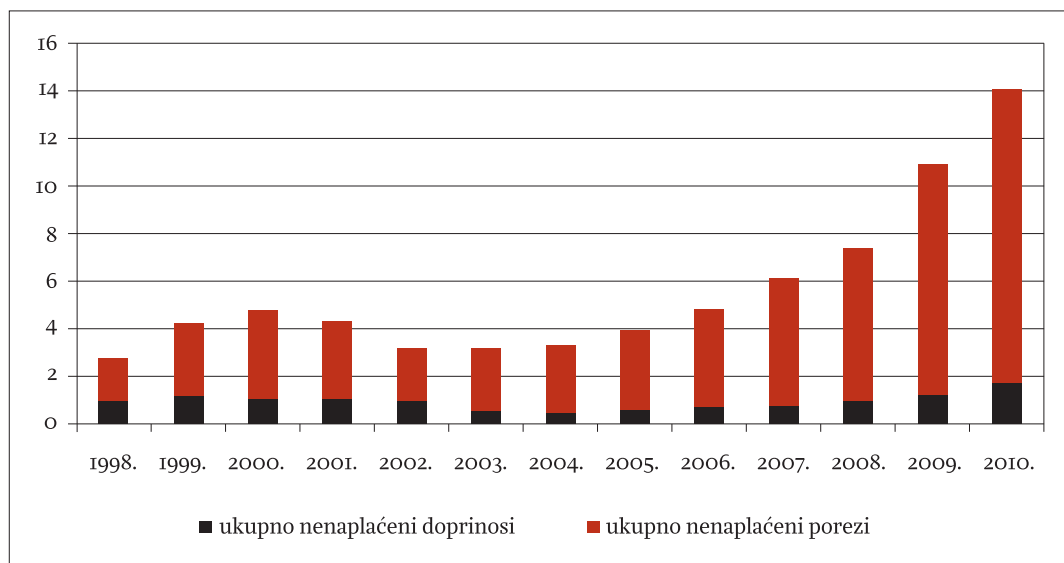
konu (čl. 96) apsolutni rok zastare za utvrđivanje porezne obveze i kamata te njihovu naplatu nastupa šest godina od dana kada je zastara počela prvi put teći, vjerojatno bi dio prikazanih nenaplaćenih poreza i doprinosa trebalo otpisati. I u državama EU-a prikazuju se samo oni porezi i doprinosi za koje se realno drži da će biti naplaćeni.

Na temelju dostupnih kumulativnih iznosa nenaplaćenih poreza i doprinosa (grafikon 4), moguće je izračunati godišnje promjene nenaplaćenih poreza i doprinosa (grafikon 5). Nenaplaćeni porezi i doprinosi značajnije su porasli 2009. i 2010. (svake godine više od 3 mlrd. kuna).

Iz te perspektive pohvalno je izglasavanje *Zakona o posebnoj mjeri naplate poreznog duga uzrokovanog gospodarskom krizom*. Njime se određenim obveznicima, koji trenutno ne mogu plaćati poreze, omogućuje reprogramiranje poreznog duga. Međutim, kriteriji po kojima će Ministarstvo financija nekome odobravati reprogramiranje poreznog duga, a nekome neće, nisu u potpunosti jasni. Kako će Ministarstvo financija moći utvrditi je li dug koji se odgađa posljedica krize? U Zakonu piše da je reprogramiranje moguće za dug nastao do 31. prosinca 2010, ali ne i od kojeg vremenskog razdoblja do tog roka. Stoga bi taj, ali i druge kriterije trebalo detaljnije razradi-

Grafikon 4.

Kumulativni nenaplaćeni porezi i doprinosi u Hrvatskoj (u mlrd. kn)

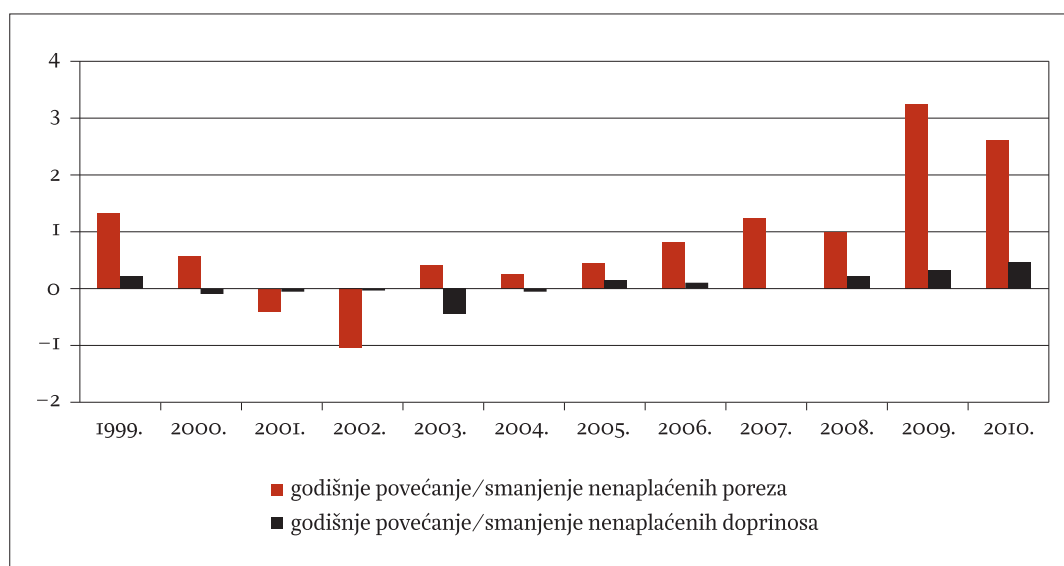

Napomena: Podaci za svaku godinu prikazani su na datum 31. prosinca.

Izvor: obrada autorice na temelju podataka FINA-e (2011)

Grafikon 5.

Godišnje povećanje/smanjenje nenaplaćenih poreza i doprinosa u Hrvatskoj (u mlrd. kn)

Izvor: obrada autorice na temelju podatka FINA-e (2011)

ti i objaviti. Također, radi poboljšanog punjenja državnog proračuna, Ministarstvo financija treba što prije istražiti i ostale slučajeve neplaćanja poreza (koji nisu uzrokovani krizom), utvrditi tko i zašto ne plaća poreze i doprinose, te svim raspoloživim načinima pokušati smanjiti i naplatiti i ta dugovanja, ali i pokušati spriječiti nastanak novih.

ZAKLJUČAK

Usporedba poreza u Hrvatskoj i EU pokazala je sljedeće:

- Ukupan porezni teret u razdoblju od 2000-09. u Hrvatskoj bio je malo niži od prosjeka EU-27, te malo viši od prosjeka EU-12. Međutim, u podacima za Hrvatsku nisu uključeni nenaplaćeni porezi i doprinosi, a u podacima za EU jesu.
- Uključivanjem podataka o nenaplaćenim porezima i doprinosima, za koje se realno očekuje da će biti naplaćeni, ukupan porezni teret u Hrvatskoj bio bi veći od prikazanog u grafikonu 1. Moguće je da bi se i porezna struktura donekle izmijenila.
- U Hrvatskoj je naglasak na oporezivanju potrošnje, što je i trend u EU-12.
- Ministarstvo financija treba objaviti detaljnije podatke o nenaplaćenim porezima i doprinosima (prikazati pojedinačne nenaplaćene iznose za svaku vrstu poreza i doprinosa, te objaviti koji je dio nenaplaćenih poreza i doprinosa zastario i otpisati ih).
- Ministarstvo financija moralo bi veću pozornost posvetiti što boljem prikupljanju državnih prihoda (uključujući i nenaplaćene poreze i doprinose) kako bi se kontrolirao i pokušao smanjiti javni dug i deficit.
- Dobro je da je izglasan *Zakon o posebnoj mjeri naplate poreznog duga uzrokovanog gospodarskom krizom* kojim se

određenim poreznim obveznicima omogućuje reprogramiranje poreznog duga. Neophodno je, međutim, detaljnije razraditi i obznaniti kriterije po kojima će Ministarstvo financija odlučivati o reprogramiranju.

- Potrebno je istražiti i ostale slučajeve neplaćanja poreza (kod kojih uzrok nije kriza), utvrditi tko i zašto ne plaća poreze i doprinose, te ih pokušati smanjiti i naplatiti, ali i spriječiti nastanak novih dugovanja takve vrste.

LITERATURA

FINA, 2011. *Broj insolventnih pravnih i fizičkih osoba, broj zaposlenih, iznos nepodmirenih naloga za plaćanje* [online]. Dostupno na: [<http://hgk.biznet.hr/hgk/fileovi/20912.xls>].

Ministarstvo financija, 2010. *Mjesečni statistički prikaz, br. 180* [online]. Dostupno na: [http://www.mfin.hr/adminmax/docs/180%20rujan%202010_hrv.pdf]. Zagreb: Ministarstvo financija.

Ministarstvo financija, 2011. *Uputa o načinu obrade zahtjeva i provođenja postupka za odobravanje i provedbu reprograma naplate poreznog duga* [online]. Zagreb: Ministarstvo financija. Dostupno na: [<http://www.porezna-uprava.hr/DugackaVijest.asp?idVijesti=1156>].

IMF, 2011. *GFS March 2011* [online]. Washington: International Monetary Fund. Dostupno na: [<http://www.imfstatistics.org/imf/>].

Opći porezni zakon, NN 147/08 i 18/11. Zagreb: Narodne novine.

Zakon o posebnoj mjeri naplate poreznog duga uzrokovanog gospodarskom krizom, NN 45/11. Zagreb: Narodne novine.